

6. Брюховецька Н. Ю., Черних О. В. Індустрія 4.0 та цифровізація економіки: можливості використання зарубіжного досвіду на промислових підприємствах України. Економіка промисловості. 2020. № 2 (90). С. 116–132. URL: <https://bodia.online/l/SkOkEJ> (дата звернення: 10.05.2022).

Дмитро Невідомий
Студента 5 курсу ФЕтаУ,
ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана»
dnevidomyi11@gmail.com

РОЛЬ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

THE ROLE OF RISK MANAGEMENT IN THE COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE

Анотація. Досліджено теоретичні та організаційні аспекти ризик-менеджменту та його роль в конкурентоспроможності підприємства.

Abstract. The theoretical and organizational aspects of risk management and its role in competitive enterprises are investigated.

За останні кілька років, роль ризик-менеджменту на глобальному рівні набуває все більшого значення. Процес управління ризиками стає все більш невід'ємною частиною повсякденного функціонування компанії. В сучасних компаніях ризик-менеджмент інтегрується в процеси стратегічного планування та займає не останнє місце в управлінні компанією. Загальновідомо, що ступінь впливу ризику, якому піддаються підприємства в процесі своєї діяльності, залежить від численних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Саме тому зростає необхідність здійснення спеціалізованого антикризового управління. Іншими словами, щоб вижити в конкурентному середовищі, керівництву необхідно знати, що таке ризик; як оцінити його рівень та уникнути збитків, яких він може завдати; яким чином керувати ризиком та як створити систему ризико-захищеності підприємства та управляти нею.

Слід зазначити, що питання формування управління ризиками завжди були в полі зору науковців, спеціалістів та практиків і дістали належне відображення в наукових працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів. Проте, при всій важливості проведених досліджень окремі аспекти управління ризиками підприємств не знайшли свого вирішення та залишаються предметом наукових дискусій [3, с.1].

Під час процесу підвищення конкурентних переваг організації розробляється безліч різних стратегій, реалізація котрих вимагає запровадження інноваційного підходу до

здійснення управління, підвищення рівня ефективності формування та використання фінансового, матеріального і кадрового ресурсу, нарощування якості послуг та ін. Реалізація інноваційних підходів, залучення нової стратегії часто супроводжується ризиками, тут важливо розуміти, що ризики виникають як зі сторони внутрішнього так і зовнішнього середовища організації. Тут можна простежити міцний взаємозв'язок згаданих напрямків: ризику і конкурентоспроможності. Отже, основною причиною появи ризиків, які виникають і впливають на рівень конкурентоспроможності є наступні:

- потреба у виборі декількох варіантів конкурентної стратегії;
- існування невизначеності;
- відсутність варіанту точної оцінки ймовірності настання певних подій.

Становлення ризик-менеджменту в вітчизняному бізнес-середовищі є молодим і слабо вивченим явищем. Яскраво виражена централізація управління системою, відсутність приватизації не давали ґрунту для розвитку конкуренції. Зважаючи на це все не було потреби у формуванні системи ризик-менеджменту на підприємствах. Сьогоднішні умови функціонування підприємств вимагають необхідності дослідження сутності ризик-менеджменту, визначення моделей його використання підприємствами. Важливими критеріями визначення факторів ризику діяльності компаній на ринках є їх джерела виникнення, включно зі ступенем їх впливу (пряма або непряма дія).

Ризик-менеджмент компанії має безліч прийомів і стратегій, які підприємства використовують для зменшення рівня ризиків, досягнення ефективності розвитку в умовах невизначеності [1].

У науковій літературі по-різному тлумачиться поняття управління ризиком, визначаються його риси, властивості, елементи, функції та етапи.

Неоднозначність підходів пояснюється використанням різних підходів при вивченні цього поняття. Проте автори бачуть наступне визначення ризик-менеджменту як системи управління ризиком у фінансових відносинах. В більшості наукових точок зору ризик-менеджмент визначається як процес впливу суб'єкта управління на об'єкт господарювання з метою мінімізації негативних наслідків дії певних чинників.

Реалізація ризик-менеджменту вимагає сьогодні створення експертної групи, обов'язками якої є виконання ряду основних функцій, зокрема:

- розпізнання ризиків;
- виявлення причин їх виникнення;
- здійснення оцінки ризиків;
- розробка заходів з реагування на них.

Створення експертної групи є важливим кроком для мінімізації та боротьби з ризиками, адже від компетентності експертів залежить вибір напрямів управління ризиками та ефективність ризик-менеджменту в цілому.

З метою мінімізації ризиків на підприємстві, ризик-менеджмент впершим кроком здійснює їх ідентифікацію. Так як ідентифікація ризиків є їх виявленням, розпізнаванням і описом, важливе розуміння того, до якої класифікаційної категорії відносяться ризики. Далі

необхідно здійснити аналіз та оцінку виявлених ризиків. Для того, щоб оцінка ризиків стала можливою, виявлені ризики необхідно ранжувати. З цією метою більшість сучасних вузів застосовують процедуру побудови карти ризиків і дерева релевантності, здійснюють SWOT-аналіз. Результати аналізу і оцінки ризиків є основою для визначення можливих варіантів реагування на ризик.

Створення системи ризик-менеджменту передбачає розробку чіткої стратегії і вибір тактики управління ризиками. При управлінні ризиками компанії важливо визначити спосіб управління ризиком і ризикової ситуацією. Це може бути перерозподіл ризику, ухилення від ризику, скорочення ризику або його прийняття [1].

Для більшої результативності ризик-менеджменту необхідно регулярне проведення аналізу та контролю виконання обраних стратегії і тактики управління ризиками. Результативність можна охарактеризувати за кількома параметрами:

- зниженням виявлених факторів ризику;
- скороченням ступеня впливу ризиків на функціонування організації;
- підвищення рівня конкурентоспроможності.

У тому випадку, якщо згідно результатів аналізу і контролю виявлено відхилення від намічених стратегічних і тактичних цілей ризик-менеджменту, важливо виявити причини виникнення подібних відхилень. Далі важливою є розробка комплексу заходів, спрямованого на вирішення ситуації і доведення фактичних результатів управління ризиками до запланованих [3, с.4].

Результати проведеного аналізу і контролю важливо оформляти у вигляді звітів про функціонування ризик-менеджменту, що надаються керівництву. Побудована подібним чином система ризик-менеджменту дозволить провести комплексну роботу з реагування на ризики і зміцненню конкурентоспроможності підприємства.

Науковцем Лагунова І.А. задля підвищення ефективності управління ризиками керівним органам організації наголошується на відповідності принципам на всіх рівнях відповідати. зокрма:

- ризик менеджмент створює і захищає оцінки.
- ризик менеджмент – це складова частина всіх організаційних процесів.
- ризик менеджмент є частиною прийняття рішення.
- ризик менеджмент ясно висловлює невизначеність.
- ризик менеджмент систематизований, структурований та узгоджений з часом
- інші

Тут можна підсумувати, що концепція ризик-менеджменту за Лагуновою І. А. дозволяє в будь-якій організації скористатися кращою передовою практикою та досвідом управління, вести покроковий процес, який дає можливість поліпшити процес прийняття рішення, правильно визначати можливості організації для уникнення або зниження втрат.

Також науковець визначає ризик як фактор невизначеності. Виникнення невизначеності обумовлене, у першу чергу, тим, що більшість процесів, пов'язаних із підприємницькою діяльністю, первісно не детерміновані (практично неможливо заздалегідь

визначити темпи й напрямки науково-технічного розвитку, зміну кон'юнктури ринку, переваг споживачів, прояв тих або інших природно-кліматичних явищ тощо) [5].

Серед найбільш популярних методів зменшення та загалом боротьби з ризиками в ризик-менеджменті є наступні:

1. Розподіл ризиків між всіма учасниками
2. Страхування ризиків
3. Резерв коштів на покриття неочікуваних витрат
4. Нейтралізація ризиків

Розподіл ризиків відбувається під час процесу планування функціонування певної організації. Тут є популярним використання моделі кількісного розподілу, що ґрунтується на дереві рішень. У такому випадку, усі учасники несуть відповідальність за частку ризику та виконують відповідно запланований об'єм роботи.

Страхування ризиків передбачає систему відшкодування втрат страховими компаніями у випадку настання страхового випадку із спеціальних страхових фондів, що формуються за рахунок страхових внесків страхувальників [3, с. 4]. Частіше за все це відбувається за рахунок страхування від форс-мажорних випадків та матеріальне страхування і може застосовуватися у напрямках перестрахування та співстрахування.

Перестрахування є страхуванням, згідно якого страховиком передається частина відповідальності за ризики іншим страховикам. Мета такого процесу закл.чається у створенні стійкого та збалансованого «страхового портфеля», який покликаний забезпечити стабільну та рентабельну роботу страхових організацій.

Співстрахування є методом вирівнювання та розподілу крупних ризиків між кількома страховими компаніями, при цьому кожен із них укладає зі страхувальником окрему угоду [3, с. 6]. Тут важливим є передбачення окремим страховиком-лідером майбутні нюанси ризику.

Створення резерву коштів на випадок неочікуваних витрат дає можливість покрити ризики, що інколи виникають в процесі діяльності компанії. Першим кроком під час використання такого методу є реальна оцінка наслідків, що можуть виникнути через ризик, тобто іншими словами, оцінюється сума покриття неочікуваних витрат. Під час цього, можна використовувати декілька методів управління ризиками одночасно, а далі буде визначатись структура резерву коштів на компенсацію форсмажорних витрат та цілі, для яких буде застосовуватись резерв.

Отже, підсумовуючи досліджене питання, можна підсумувати, що функціонування сучасної організації супроводжується рядом ризиків, які зменшують рівень її конкурентоспроможності. Збільшення конкуренції на ринку є важелем загострення ризикових ситуацій, а високий ступінь динамічності ринкового середовища породжує невизначеність і створює умови загострення ризиків.

У напрямку збільшення ефективності функціонування компаній, які провадять свою діяльність за умов ризиків, важливо створити систему ризик-менеджменту, яка покликана забезпечити своєчасне реагування на виявлені ризики і зміцнити рівень

конкурентоспроможності. За допомогою аналізу та виявлення впливу ризиків на рівень конкурентоспроможності організацій можна здійснити їх мінімізацію, досягти збільшення якості стратегічного планування й прогнозування, підвищити рівень конкурентоспроможності організації та її продукції на ринку.

Отже, ризик є невід'ємною частиною, яка супроводжує функціонування будь-якого суб'єкта підприємницької діяльності. Основними передумовами, що формують невизначеність середовища бізнесу, виступають незнання, випадковість та протидія, як складові характеристики підприємницької діяльності. Саме тому так важливо використовувати існуючі інструменти з виявлення ризиків задля їх мінімізації і тим самим підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства. Ризик-менеджмент є тим самим напрямком, який здійснює усі необхідні кроки задля досягнення описаних дій.

Література

1. Волинець І. Організація ризик-менеджменту на підприємстві. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2016. № 2. С. 51—55.
2. Довганець О., Довба І. Роль ризик-менеджменту в системі корпоративного управління. Геополітика України: історія і сучасність. Вип. 2 (23), 2019. С. 147—163.
3. Дуднева Ю.Е., Антипцева О.Ю., Обиденнова Т.С. Ризик-менеджмент: інтегрований підхід до організації. // Економіка і суспільство/. – Випуск 20. – 2019. – С.229-236.
4. Корж Н.В. Методи управління фінансовими ризиками. Траектория науки. 2016. № 10. С. 1.1—1.6.
5. Лагунова І. А. Сутність та принципи концепції ризик-менеджменту / І. А. Лагунова // Актуальні проблеми державного управління. - 2018. - № 1. - С. 44-51. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2018_1_9